

SYNSPUNKT

Lokalbefolkningen reagerer som regel hurtig, empatisk og solidarisk ved flom og naturkatastrofer, skriver artikkelforfatteren. Bildet er fra Drangsholt. FOTO: KJARTAN BJELLAND

Lokalbefolkningen må bli bedre forberedt på flom

Skadene etter forrige flom på Sørlandet har knapt blitt synlige før landsdelen ble rammet på nytt. Den siste flommen har blant annet gått ut over Tvedestrand og andre steder i Aust-Agder.

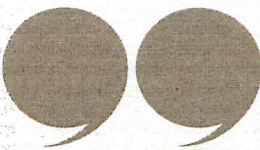
Nå må det etableres systemer for tidlig varsling og prosedyrer for hvordan lokalbefolkningen skal oppføre seg, under og etter en flom.

Ingen liv har gått tapt i vår landsdel, slik som i Texas og andre flomrammede deler av verden. Men også hos oss etterlater oversvømmelsene gjørmete og ødelagte hus. Biler og traktorer har stått under vann og flommen har gått hardt ut over broer, veier og annen viktig infrastruktur.

Ifølge nyhetene kom det på Senumstad i Birkenes 287 millimeter regn i løpet av 60 timer. Dette er likevel mye mindre enn regnfallet i Houston for noen måneders siden. Der kom det 4500 millimeter vann i løpet av 100 timer.

Grunnen til at en naturskapt oversvømmelse ble forandret til en krise begge steder, var den samme; den menneskelige faktoren.

Mennesker bærer ansvaret for dagens klimaendringer, og det gjør oss samtidig sårbare for naturskader. Folk flytter for eksempel til flomutsatte steder i Houston og vi planter ensartede skogsområder som i Portugal, skoger som er mye mer utsatt for brannfare enn skoger med variert og naturlig beplantning.

Før det skal bygges nytt i dag, er det nødvendig å planlegge for at havnivået stiger som en følge av klimaendringer.

Det blir stadig mer ekstremvær over hele kloden: Orkanen Maria tok 48 liv i Puerto Rico og bidro til strømbrytning og ødelagt infrastruktur som igjen førte til mat- og bensinmangel; skogbranner i California har krevd flere liv enn noen gang før. Det finnes flere eksempler.

I Houston må bilen ta mye av ansvaret for den katastrofale flommen. For å ivareta bilparken er det bygd veier, parkeringsområder og garasjer i et område som tidligere var myr og bare ligger 15 meter over havoverflaten.

Myrområder absorberer vann, og er naturens metode for å håndtere store vannmengder. Når stadig flere myrområder bygges, forsvinner de naturlige vannhåndteringsområdene i naturen.

I tillegg er det leirebasert jord rundt Houston, og det er vanskelig å drenere området, selv om byen har kanaler designet for å lede vannet vekk fra byen. Kanalene ble renoveret i 1960- og 70-årene, men uten å ta høyde for den typen regn og flom vi ser i våre dager. Dessuten var det ingen den gangen som forventet den befolkningsveksten Houston har opplevd de siste tiårene.

På Sørlandet ser vi noen av de samme utfordringene. Regionen er attraktiv, og byene i landsdelen tiltrekker seg stadig flere mennesker fra inn- og utland. Dette skaper også etterspørsel etter nye boliger. Urbaniseringstrenden er global, og behovet for nybygging i nærheten av byene er det samme over hele verden.

Før det skal bygges nytt i dag, er det nødvendig å planlegge for at havnivået stiger som en følge av klimaendringer. Samtidig må utbygging ta hensyn til faren for flom, enten det er privatboliger, kommunale bygg eller industriområder som skal bygges.

På Sørlandet var det derimot ikke nye boligområder som ble hardest rammet av flommen i første omgang. Hos oss ble for eksempel Drangsholt rammet, og der har det bodd folk i mange år. For slike områder er risikokommunikasjon viktig. Når en storm kommer, tar det ofte timer, noen ganger dager, før offisielle myndigheter responderer effektivt. Lokalbefolkningen reagerer med en gang, f.eks. som på Sørlandet, hvor folk med båt var raskt ute for å hjelpe.

Lokalbefolkningen reagerer som regel hurtig, empatisk og solidarisk. Internasjonal forskning viser at plyndring, sosial uro og konflikter er unntaket etter katastrofer av denne typen. Forskning viser også at folk er tett knyttet til hjemstedet sitt, selv om de skulle bo to meter over havet på en øy i Det indiske havet. Disse øyboerne ser ikke klimaendringer og høyere havnivå som en trussel. Forskning på steder i Maldivene og India viser at innbyggerne nødvendigvis endrer handlingsmønster og boplass til tross for alarmerende og faglig kvalifiserte varsler om at havet stiger.

Det finnes også flomutsatte boligområder på Sørlandet, og istedenfor å overbevise lokalbefolkningen om å flytte, kan vi

forberede dem bedre på framtidig flom ved å gi dem tidlig varsel, hensiktsmessige evakueringsprosedyrer og juridisk bistand.

Slike forberedelser samsvarer med forskningen vi utfører ved Senter for integrert krisehåndtering (CIEM) ved UiA. Vi deltar i et større europeisk samarbeid for å utvikle retningslinjer for byer i Europa, inkludert Kristiansand, som skal bidra til å gjøre byområdene bedre forberedt på flom og andre katastrofer.

Så samtidig som storm og flom fører til færre dødsfall enn tidligere, er kostnadene etter flomkatastrofer stadig stigende over hele verden. Flom utgjør nesten tre fjerdedeler av alle naturulykker knyttet til vær.

Klimaendring bidrar til å sette ytterligere fart på denne utviklingen. Da må vi forberede lokalbefolkningen enda bedre på den neste 200-årsflommen. Som i Houston og mange andre steder i verden, må Sørlandet nå forberede seg bedre på framtidig ekstremvær.

CHRISTIAN WEBERSIK

Viseleder ved Senter for integrert krisehåndtering (CIEM) og professor ved Institutt for global utvikling og samfunnsplanlegging på UiA